

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมุ่งพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ ทั้ง เศรษฐกิจ การบริหาร สาธารณสุข และที่สำคัญ คือ การพัฒนาการศึกษา เพื่อที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ซึ่งจะช่วยให้ประเทศชาติเกิดความมั่นคงเจริญก้าวหน้า

การพัฒนามนุษย์นั้นต้องพัฒนาทั้งด้านความรู้และด้านคุณธรรม โดยจัดการศึกษา ให้ผู้เรียนตระหนักในคุณค่าของตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งทั้งหลาย มีความรับผิดชอบต่อนั่นที่เป็นคนมีเหตุผล ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น เคารพกติกาของสังคม สามารถใช้สติปัญญา อย่างเฉลียวฉลาด มีความคิดเป็นระบบ มีบุคลิกภาพร่าเริง แจ่มใส มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ มนุษย์สัมพันธ์ดี เผชิญและสามารถแก้ปัญหาได้ ตลอดจนสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (คณะอนุกรรมการการปฏิรูปการเรียนรู้, 2543, หน้า 4 - 5) การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีจริยธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงามนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการทั้งรัฐบาล ฝ่ายการเมือง ปิยะกุลคด ครอบครัว กลุ่มคนในสังคม องค์กรอาชีพต่าง ๆ สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น จึงเป็นกระบวนการทางปัญญา ที่ต้องมีการร่วมคิดร่วมทำ และร่วมกันแก้ปัญหาทุกฝ่าย ทั้งทางด้านหลักการและแนวคิดในการพัฒนาการเรียนการสอนอย่างจริงจัง เพื่อให้บังเกิดผลในการปฏิบัติและพัฒนาลูกหลานไทย ในอนาคต ให้มีคุณลักษณะตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544, หน้า 1) เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับปฏิรูปการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์

การศึกษาในปัจจุบันใช้เวลานานกว่าในสมัยก่อน ครูมีหน้าที่สอนวิชาความรู้และอบรม กิริยามารยาท สร้างสรรค์ค่านิยมวัฒนธรรม และปลูกฝังความเป็นไทยที่ดีให้เด็กนักเรียน ดังนั้น ครูต้องรับภาระความรับผิดชอบมากขึ้น (กรมวิชาการ, 2546, หน้า 127) แต่ในปัจจุบันปัญหาที่ เกี่ยวกับการเรียนการสอนที่ครูประสบปัญหามาก คือปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ของผู้เรียน ได้แก่ ไม่ตั้งใจฟังครูอธิบาย ไม่เอาใจใส่ในการเรียนและการทำงานที่ครูมอบหมาย ให้ทำน้อย ไม่คอยถามคำถาม และไม่ตอบคำถามเกี่ยวกับบทเรียน แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับ บทเรียนและมีความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นน้อย ซึ่งผลเสียของพฤติกรรม ที่ไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียนดังกล่าวก่อให้เกิดผลเสียหลายประการ ทั้งในด้านตัวผู้เรียนและ

สภาพการเรียนการสอน นั่นคือ ทำให้ผู้เรียนไม่สามารถเข้าใจเนื้อหาที่ครูอธิบาย และทำให้ผู้เรียนไม่สามารถมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงเท่าที่ศักยภาพของผู้เรียนควรจะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังกล่าวส่งผลกระทบต่อพัฒนาในด้านการเรียนการสอนทำให้ครูไม่สามารถสอนดำเนินการให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี (ศสุวรรณ เทศศรีเมือง, 2535, หน้า 1) และเมื่อผู้เรียนไม่ตั้งใจเรียนจึงส่งผลกระทบต่อปัญหาพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ต่าง ๆ ในชั้นเรียนและมีผลกระทบท่อการเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ โดยทั่วไปเมื่อผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในชั้นเรียน ครูส่วนใหญ่จะใช้วิธีการลงโทษ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น คำว่า หรือ ตี เป็นต้น ซึ่งการลงโทษดังกล่าวเป็นลักษณะของการหยุดยั้งพฤติกรรมเพียงชั่วคราวเท่านั้น และไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และส่งผลกระทบทางลบทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ไม่ดี (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ, 2528, หน้า 59)

กระบวนการเรียน เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียน ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระราชทาน พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2519 ตอนหนึ่งที่กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาว่า

“...การเรียนรู้อาจได้ดี ย่อมเป็นผลมาจากการมีที่เรียนดี มีครูดี มีโอกาสเหมาะ และตัวเองตั้งใจตั้งใจเล่าเรียน หรืออาจมีเหตุอื่น ๆ มากกว่านี้ออกไปอีกก็ได้ เหตุทั้งหลายนี้ จำแนกออกได้สองประเภทคือเหตุต่าง ๆ ที่อยู่นอกตัว เช่น ที่เรียนดี ครูดี จัดเป็นเหตุภายนอก ประเภหนึ่งกับเหตุที่อยู่ในตัวที่เป็นการกระทำของตัว อันได้แก่ การตั้งใจเล่าเรียนจริง ๆ นั้น จัดเป็นเหตุภายใน อีกประเภหนึ่ง ขอให้พิจารณาบทพจนคุณให้ดูจะเห็นว่าเหตุภายนอกทั้งหมดนั้นเป็นเพียงส่วนประกอบเหตุ แม้จริงที่จะทำให้อ่านดีนั้นอยู่ที่เหตุภายใน คือ การกระทำของตัวเอง...”

จากพระบรมราโชวาทจะเห็นว่า พฤติกรรมของตัวนักเรียนมีความสำคัญมากสำหรับการศึกษาค้นคว้า และพฤติกรรมตั้งใจเรียนเป็นส่วนสำคัญในการกระทำทำให้การเรียนประสบความสำเร็จในวิชาต่าง ๆ

วิชาภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติ เด็กไทยจำเป็นต้องมีทักษะภาษาไทยเพื่อใช้ในการติดต่อสื่อสารกับผู้อื่น แต่ปรากฏการณ์ของพฤติกรรมหลายประการ ที่แสดงให้เห็นความคิดความเชื่อที่ไม่สมเหตุผลของนักเรียนว่าภาษาไทยเป็นภาษาประจำชาติไม่ต้องเอาใจใส่เรียนมากนักตนเองก็สามารถพูดคุยได้ และในขณะเดียวกันก็มีนักเรียนส่วนหนึ่งรู้สึกว้าวิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่เรียนยาก และการเรียนต้องท่องจำมากแต่มีคะแนนน้อย ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย

ท้อแท้ไม่อยากเรียน (สุจริต เพียรชอบ, 2523, หน้า 8) แต่ในปัจจุบันได้กำหนดให้วิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่สำคัญในกระบวนการวัดและประเมินผลผู้เรียนและเป็นวิชาที่มีลักษณะความรู้พื้นฐานที่จะต้องนำไปใช้สัมพันธ์และบูรณาการกับวิชาอื่น

จากการสุ่มสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (General Aptitude Test) ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 2 ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชาภาษาไทย พบว่าปีการศึกษา 2546 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย ร้อยละ 49.93 ซึ่งผลสัมฤทธิ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าผลการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนในเขตพื้นที่นครปฐม เขต 2 อยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ โดยเฉพาะผลการสอบของโรงเรียนวัดศรีมหาโพธิ์ จังหวัดนครปฐม ที่พบว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนเฉลี่ยวิชาภาษาไทย คิดเป็นร้อยละ 44.50 จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีความรู้ความเข้าใจในภาษาไทยยังไม่เป็นที่น่าพอใจและจากการสำรวจพบว่าความตั้งใจในการเรียนเป็นสาเหตุสำคัญของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ดังกล่าว สอดคล้องกับที่บลูม (Bloom, 1982, pp. 166 - 175) ได้ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า พฤติกรรมทางด้านความรู้ความถนัดของนักเรียนและลักษณะจิตพิสัยของนักเรียน ซึ่งได้แก่ ความสนใจ ความมานะตั้งใจ ความขยัน รวมทั้งเจตคติต่อรายวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนถึงร้อยละ 65

จากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น โดยการสอบถามจากครูผู้สอนวิชาภาษาไทยของโรงเรียนวัดศรีมหาโพธิ์ พบว่านักเรียนมีความตั้งใจในการเรียนวิชาภาษาไทยในระดับต่ำ และการไม่ตั้งใจเรียนในวิชาภาษาไทยดังกล่าวยังส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถเรียนวิชาอื่นได้ดี เนื่องจากนักเรียนไม่สามารถ อ่าน เขียน ได้อย่างถูกต้อง จากปัญหาดังกล่าวการใช้กระบวนการทางจิตวิทยาเพื่อเพิ่มพฤติกรรมตั้งใจเรียนของนักเรียนจึงเป็นวิธีการที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนภาษาไทย มีผลต่อความสามารถทางการเรียนของนักเรียนด้วย และกระบวนการทางจิตวิทยานั้น สามารถทำได้หลายวิธี เช่น การทำซ้ำ การเสริมแรง การปรับเปลี่ยนใหม่ การควบคุมตนเอง การใช้สัญญาเงื่อนไข การใช้ตัวแบบ เป็นต้น ในที่นี้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะนำวิธีการควบคุมตนเองมาใช้ในการเพิ่มพฤติกรรมตั้งใจเรียนในวิชาภาษาไทย เพราะวิธีการควบคุมตนเองเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลดำเนินกระบวนการด้วยต่าง ๆ ตนเอง ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความตระหนักรู้ตัวคอยระมัดระวังตนเองมิให้ตนเองแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และปรับพฤติกรรมให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น โดยมีการบันทึกพฤติกรรมตนเองแล้วนำไปเปรียบเทียบกับผลการบันทึกพฤติกรรมจากผู้อื่น และเมื่อพฤติกรรมมีผลที่น่าพอใจผู้เรียนจะให้การเสริมแรงกับตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเสริมแรงทางบวกจึงมีผลให้ผู้เรียนพึงพอใจและมีความสุข ทำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นและสามารถทำให้เกิดการแผ่ขยายของพฤติกรรมที่พึงประสงค์

โดยกำหนดให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่ตั้งเป้าหมายของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ด้วยตนเอง ในลักษณะเป้าหมายที่นักเรียนสามารถกระทำได้จริง โดยขั้นตอนของการปรับพฤติกรรมดังกล่าวว่านักเรียนเป็นผู้ดำเนินการเองผู้วิจัยเพียงให้คำแนะนำชี้แนะและอธิบายวิธีการบันทึกพฤติกรรมที่ถูกรู้ทั้งนี้เพื่อไปให้ถึงเป้าหมายประสงค์

การพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถควบคุมตนเองได้ทำให้ผู้เรียนมีความรู้สึกดีกับตนเอง มีทัศนคติที่ดีต่อตัวเอง รู้สึกถึงคุณค่าของตนเองว่าตนเองมีความสามารถ และทำให้ผู้เรียนมองโลกในแง่ดี เพราะมีความเชื่อว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเป็นเพราะว่าตนเองเป็นผู้กระทำทำให้เกิดขึ้น (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2539, หน้า 351 - 353) การพัฒนาให้ผู้เรียนกำกับหรือควบคุมพฤติกรรมของตนได้นั้นดังกล่าวเป็นกฎเกณฑ์ชีวิตที่สำคัญประการหนึ่งว่า ในการพัฒนาผู้เรียนไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ที่ดี

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาถึงการใช้การควบคุมตนเองมาใช้ในการปรับพฤติกรรมตั้งใจเรียนวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและอารมณ์ของผู้เรียนในช่วงระยะดังกล่าวเป็นช่วงที่จะอย่างเข้าสู่วัยรุ่นทำให้ผู้เรียนเริ่มมีความสนใจในเรื่องอื่น ๆ มากกว่าการเรียนมีลักษณะเกิดความสงสัยไม่เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ทำให้เกิดความสับสน แต่ในขณะเดียวกันวัยนี้ก็เป็นวัยที่สามารถรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ สูงได้มากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะใช้การควบคุมตนเองมาทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ดังกล่าวเพราะการวิจัยมุ่งเน้นให้นักเรียนได้ตระหนักถึงการกระทำของตนเอง เพราะเป็นผู้กำหนดเป้าหมาย กระบวนการดำเนินการ กำหนดเงื่อนไข การเสริมแรง การลงโทษตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาผลการใช้เทคนิคควบคุมตนเองที่มีต่อพฤติกรรมตั้งใจเรียนภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

สมมติฐานของการวิจัย

1. พฤติกรรมตั้งใจเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนในระยะทดลองสูงกว่าระยะเส้นฐานพฤติกรรม
2. พฤติกรรมตั้งใจเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนในระยะย้อนกลับสูงกว่าระยะเส้นฐานพฤติกรรม
3. พฤติกรรมตั้งใจเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนในระยะทดลองสูงกว่าระยะย้อนกลับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อครู ในการนำวิธีการควบคุมตนเองไปเพิ่มพฤติกรรมตั้งใจเรียนของนักเรียนในวิชาเรียนอื่น ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถและศักยภาพของนักเรียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเป็นนักเรียนที่ครูผู้สอนในวิชาภาษาไทยสังเกตพฤติกรรมว่ามีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียน โดยแจกแบบสำรวจพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนให้ครูผู้สอนวิชาภาษาไทยและครูแนะแนวร่วมกันสังเกตพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนของนักเรียน เพื่อเป็นการยืนยันว่านักเรียนมีพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนจริง จำนวน 11 คน และเลือก 6 คน ที่แสดงพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนตามนิยามศัพท์เฉพาะ โดยพฤติกรรมที่เกิดขึ้นมากกว่า 70% ของจำนวนครั้งในการเกิดพฤติกรรมไม่ตั้งใจเรียนทั้งหมดในชั่วโมงเรียน ผู้วิจัยทำการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีจับสลากเป็นผู้รับการทดลองจำนวน 4 คน

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรต้น คือ

2.1.1 วิธีการควบคุมตนเอง

2.1.2 เวลา

2.1.2.1 ระยะพื้นฐานพฤติกรรม

2.1.2.2 ระยะทดลอง

2.1.2.3 ระยะย้อนกลับ

2.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมตั้งใจเรียนวิชาภาษาไทย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. พฤติกรรมตั้งใจเรียน หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนแสดงการเอาใจจดจ่อในการเรียน และแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสมในขณะที่เรียนวิชาภาษาไทย ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

1.1 พฤติกรรมตั้งใจเรียนในขณะที่ครูสอน ได้แก่

1.1.1 เอาใจใส่การเรียนโดยมองครู ฟังครูพูด และมองคู่มืออุปกรณ์ประกอบการสอน

การสอน

1.1.2 ไม่คุยกับเพื่อนในขณะที่ครูสอน

1.1.3 ตอบคำถามที่ครูคำถามหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน

1.1.4 มีหนังสือหรืออุปกรณ์ประกอบการเรียนพร้อมที่จะเรียน

1.2 พฤติกรรมตั้งใจเรียนขณะที่ครูมอบหมายงานให้ทำ ได้แก่

1.2.1 ทำงานหรือกิจกรรมที่ครูมอบหมายไม่นำงานอื่นขึ้นมาทำ

1.2.2 ไม่ส่งเสียงดังรบกวนผู้อื่นในขณะที่ทำงาน

1.2.3 ทำงานเสร็จส่งทันตามเวลาที่กำหนด

2. การควบคุมตนเอง หมายถึง วิธีที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการเพิ่มพฤติกรรมตั้งใจเรียน

ของนักเรียนอย่างเป็นระบบ โดยนักเรียนมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย และกระบวนการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย โดยนักเรียนเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปสู่เป้าหมายด้วยตนเอง ประกอบด้วยกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยและนักเรียนกำหนดเป้าหมาย คือ แสดงพฤติกรรมตั้งใจเรียน

ขั้นที่ 2 นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเงื่อนไขการเสริมแรง โดยวิธีให้นักเรียน

ตอบแบบสำรวจตัวเสริมแรงและกำหนดกฎเกณฑ์ในการเสริมแรง

ขั้นที่ 3 นักเรียนสังเกตและบันทึกพฤติกรรมตั้งใจเรียนของตนเองในวิชาภาษาไทย

ขั้นที่ 4 นักเรียนประเมินพฤติกรรมตนเองภายหลังจากการบันทึก

ขั้นที่ 5 การเสริมแรงตนเอง นักเรียนจะเสริมแรงด้วยตนเอง ถ้าผลการบันทึกพฤติกรรม

ไม่ตั้งใจเรียนของนักเรียนและผลการบันทึกพฤติกรรมของผู้วิจัยมีค่าสหสัมพันธ์ความสอดคล้องตั้งแต่ 80% ขึ้นไป